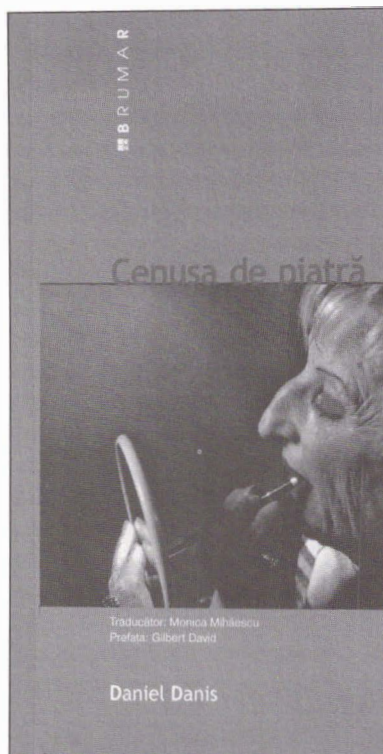

Daniel Danis e prezent în această serie cu piesa **Cenușa de piatră** (în traducerea Monicăi Mihăescu), lucrare interesantă mai ales prin straniețea ei: acțiunea se petrece – precizează de la început autorul – după consumarea propriu-zisă a dramei. Personajele sunt, de fapt, niște fantome care, în lungi monologuri, își povestesc drama, într-un surprinzător joc de-a viața, de-a dragostea și de-a moartea, de-a trecutul și prezentul. Piesa se deschide cu un dans macabru și se încheie cu unul al speranței și al vieții. Între aceste două „coperte” se zburciună sensurile și nonsensurile cu care personajele sunt încărcate până la preaplinul existenței. Și aici teatralitatea e liberă; din monologurile care se succed cu repeziciune, regizorul poate închea un spectacol dinamic, poate pune în imagine fapta dramatică pe care personajele doar o povestesc. Moartea reală (a Eleonorei) și moartea simulată a lui Shirley, cumplita suferință a lui Clermont după moartea celei dintâi și revenirea lui la viață și la dragoste prin cea de a doua, sinuciderea lui Coco și experiențele de viață și iubire ale adolescentei Pascale – toate la un loc și fiecare în parte constituie un substanțial fond dramatic, exprimat într-un limbaj bogat și rafinat, în care domină metafora și simbolul.

Prin aceste cinci piese, omului de teatru român i se oferă o mostră caracteristică din ceea ce înseamnă dramaturgia canadiană contemporană.

Antoaneta IORDACHE

Marginalii la o nouă carte despre teatru

Vorbind la o lansare de carte din programul Festivalului Național de Teatru, Florica Ichim a relatat o „mică întâmplare contextuală”, în două fraze de fapt, dar de ne-trecut-cu-vederea. Pentru că, măcar de la o zi încolo, ar trebui să încercăm să vorbim pe față despre efortul disproporționat pe care-l presupune azi, la noi, alcătuirea unui volum normal (cu o bibliografie decentă) de teatru. Ar trebui să spunem clar – nu doar în conversațiile noastre de hol – că documentarea pentru o carte (cât de cât) serioasă despre teatru inventariază azi, la noi, și situații ilare, de nu un travaliu absurd: depinde de unghiul de perspectivă, de calmul, sau de umorul personal al celui ce pornește pe urmele unui subiect teatral. Practic, *nu avem ce s-ar putea numi o Bază de date*, avem doar ici-colea prin teatre niște rafturi cu dosare prăfuite, disperate, „plivite” arbitrar, din care nu se poate alcătui o teatrografie, o iconografie cu pretenția completitudinii. Avem (cum să nu?...) și o

înregistrare computerizată, parțială și aceea, adică pornită cândva și lăsată apoi de izbeliște, unde poți să constăți cum informația elementară diferă de cea din dosarele teatrelor. Desigur, mai avem câteva locuri (câteva firide) în care se află stocate părți din acel *puzzle* pe care tind să-l refacă, să-l restituie (eventual, neciobit) autorii de carte. Însă, rezumând: documentarea e o aventură antipatică, labirintică, din încâlciturile căreia te scot, uneori, arhivele personale: ale dramaturgilor, regizorilor, actorilor, scenografilor, prietenilor de familie ai acestora. Dincolo de drumurile parcurse (degeaba, sau fără cine știe ce rezultat), dincolo de „acțiunea de a prefira“ maldăre de hârtie alături de tema, ca să descopere o filă semnificativă, vine câte un moment în care prezumtivul autor ajunge să-și piardă hazul, să se întrebe cu gravitate: Nu cumva, inexistența unei adevărate baze de date teatrale, la noi, se datorează unei nevindecabile deficiențe de percepție, grevând nu doar asupra valorilor produse de scenele românești, de-a lungul timpului?!...Arhitectura culturii reface ciclic la noi experiența renunțării la *Memorie*, și în alte arte. Doar retorica prin care se motivează abandonul se schimbă, de la o epocă la alta...

Sigur, în fața câte unei editări (de carte, de disc...) suntem vizitați de scepticism, ni se par niște „pași pe nisip“ încercările de restituire. Ele montează în realitatea noastră fragmentele „apuse“ ale vibrației exercițiului scenic, ele parcurg „ruina pietrificată“ a spectacolelor care au fost. *Tentativa de a cuprinde între coperte*, sau pe suport magnetic, alchimia unei viziuni regizorale, prospețimea unui mod de a gândi, de a practica teatrul – dar, chiar și *dorința de a scenariza pedagogia pusă în lucrare* (activă în „atelierul“ unei montări) – „pășesc“, evident, doar prin ecoul emoției originare. Câteodată, instrumentul (auctorial) de orientare nu reușește să descopere o cale indiscutabil eficientă spre *punctul cardinal* (al personalității, al operelor sale reprezentate), și senzația este că paginile (întipăririle auditive...) „stau“, la o oarecare distanță de „mișcările subiectului“: cele interioare, cele odată vizibile între arlechini.

Mai ales când e vorba despre creatorii de anvergură, cei la care deja „*prima literă a numelui este articulată*“, mai ales consemnările – peste – timp au toate șansele să nu reușească să ne contamineze de magnetismul însuflețit al premierelor, să nu reușească să ne explice până la capăt trăsăturile modelatoare ale unui regizor, actor, scenograf maestru. Perfect adevărat. Numai că orice carte (nu doar aceea de și despre teatru) este cercul fizic al unei himere. (Spectacolul e, în fond, altceva?) Numai că fiecăruia le citește „cartea lui“, cum fiecăruia spectator pleacă din sala de teatru acasă cu „spectacolul lui“. Metafizica actului artistic se răsfrânge poliedric în sală, încât niciunul dintre cei care asistă la excepționala desfășurare din scenă nu acumulează decât înțelesurile („adevărurile artistice“) pe care „știe“ să le recunoască propria sa *oglinză de falie*. De n-ar fi așa, spectacolele le-ar fi suficientă o unică reprezentare, premiera văzută de un unic spectator: „spectatorul absolut“... Încât unul dintre puținele lucruri ce se pot face într-un anumit an, sau deceniu, sau de la o generație la alta, pare a fi, totuși, confruntarea diversității de comentarii, mărturii, din când în când așezate între coperte de carte...

Puteam să râdem relaxat, ca de o glumă „bună“, de scurta conversație autentică relatată de doamna Ichim, pornită să încerce să argumenteze unui înalt demnitar cultural *care ar fi beneficiul* înființării unui *Institut de cercetare teatrală* (al

bazei de date sistematice și studiului aprofundat, pe care instituția le-ar presupune)?!... Răspunsul ni-l dăm instantaneu și e afirmativ-exclamativ!... Grozavă povestioară, să fii întrebat în 2006, de nu cumva ideea ți-a venit deoarece: – *Ai pasiunea de a colecționa hârtiute ...???!!!*

Cu o epocă în urmă, ajungând la Budapesta (prin intermediul Uniunii Scriitorilor), avusesem surpriza de a găsi fișate riguros creația dramatică românească, piesele publicate, repertoriile teatrelor, spectacolele, și orice rând de comentariu despre ele (editură de editură, revistă de revistă, ziar cu ziar). Există un *Institut* consacrat cercetării, studiului (comparativ), evoluției, personalităților, memoriei artei teatrale românești, acolo. Acel institut se afla „în legătură” cu centre asemănătoare, simetrice („simpatetice”) poloneze, cehe, bulgare și de prin zone mai îndepărtate ale lumii teatrale. Noi n-avem nici azi altă situație decât pe-atunci; „aparatura” noastră (de) „first label” afișează, în continuare, hazliul: „*No disk !*” Noi ne permitem să rămânem „originali”: să ștergem cu un burete dur din istoria teatrală niște decenii, ori să livrăm date (nouă înșine și altora) zonal, local, individual, pe principiul că numai astfel se produce „integrarea” în gândirea (teatrală) contemporană – și – descentralizată. Fără a observa deloc comportamentul altor culturi teatrale cu valorile și istoria lor, sau ale altor „producători” de istorie și de valoare, între care și noi...

Din spațiul *insondabilului paradox* în care ne-am aflat (ne complacem?), și ieri și azi, face parte și *evidența apariției cărților de – și despre teatru*. Tot acolo (și tot printr-un fel de „infracțiune” la regulile ce funcționează în alte culturi) se ivește de sub tipar și *singura revistă profesională de teatru* (existând, *deși desființată*, acoperind aproape „la zi” harta, nu numai, națională de premiere – deși atât redacția, cât și sediul publicației sunt niște „drăgălașe închipuirii”). Așa că, punând piciorul pe terenul realității – noastre – iubite, ce se vede cu ochiul liber (sau, vorba teoriilor subțiri: „ce reiese din ce reintră „) e întâi *o mișcătoare ruină circulară, de serie periodică* și care constă, borgesian, „dintr-o linie dreaptă „ reunind neglijențele (neregularitățile de sistem, comoditatea solemnă, pasivitățile aburoase, sau vesele, lipsite de griji ale palierelor de decizie administrativă, tensiunile, ostilitățile...) a două vremi aparent foarte îndepărtate una de alta. În câte o zi, admirabila broderie a vreunui excurs sceptic la un volum, o casetă, un CD apărute, lansate „pe piață”, ne dispune să ne aducem aminte detalii concrete de viață teatrală, în raport cu care o nouă apariție ne obligă să cântărim minuțios, înainte de a sublinia neapărat neîmplinirile gestului...

*

Spre regizori cum sunt Radu Penciulescu, Ion Cojar...paginile colecției UNATC PRESS deschid o posibilitate de apropiere. Spre regizori cum sunt: Crin Teodorescu, Valeriu Moiescu, David Esrig...Câțiva deja „fișați”, câțiva deja „anunțați”. Câțiva „în atenția” micului colectiv studentesc coordonat de Valeriu Moiescu, în calitatea sa de profesor universitar. Chiar deferența compoziției volumelor, observabilă, e – în context – un aspect lăudabil. *Rămâne ceva concret* în urma studenților antrenați să conspiceze o carieră importantă. Cât reușesc să „portretizeze” aceste editări? Într-o măsură, tot atât cât și semnatarii articolelor din

care citează compendiul. Pe traseul a „ceea ce se știe“ (cronici, interviuri extrase din arhivele gazetărești), ori al unor discursuri elaborate special, de oameni de teatru din jurul proeminentei figuri titulare.

Volumul **Ion Cojar** – mi se pare mie – urmând un același inițial model de cuprins, e mai atent decât unele anterioare cu „suprafața de iradiere“ a subiectului (poate ca urmare a câștigului de experiență, de la o carte la alta; poate, datorită tocmai generozității cu care Ion Cojar se lasă, dintotdeauna, abordat – deschidere ce-și arată aici direct și indirect efectele). Sunt puse în evidență o seamă dintre calitățile inconfundabile ale *brandului Cojar*: competența teoretică, știința de a orchestra cuceritor întâlirile textelor cu trupele de actori, și cu proiectul său stilistic, profesionalismul sever, însă armonios, al rafinamentelor sale construcții spectaculare, însușirea de a fi, în același timp, un pedagog de vocație, un magician de mari, de frumos împlinite destine de teatru. A „trece în revistă“, iată, și numai câteva dintre caracteristicile puse în pagină „acum“ de ediția referitoare la Domnul Ion Cojar, dezvăluie – sub reflectorul formulărilor – *Un Personaj_incontestabil rar, special*, imprimat cu litere aldine și pe scândura scenei și în loja fenomenului teatral românesc. Asta dovedește volumul lucrat de studenții din UNATC. Rămâne, în urma studenților-autori-de-carte, și *lecția respectului*, față de capitolele precedente din istoria artei teatrale. Și, încă lipsește *ceva* din enumerarea „șanselor“ de „a-l regăsi“ – prezent în clipă, nu doar în file – pe Ion Cojar... Domnia Sa este depozitarul unor date mult mai exacte decât cele din defectuoasele noastre arhive instituționale despre complicațiile unor zile nisipoase, stranii (pesemne, chiar de apostolat), când puteau fi forfecate cortinele oricărei premiere, când un text, o viziune spectaculară, un rol, un regizor, o trupă de teatru (sau chiar niște gazetari teatrali) aveau „neîntâmplătoare locuri dinainte rezervate“, într-un vehicul oricând gata să le ducă ideea, efortul, pe fragmente, nu către spectatori ori lectori, ci înspre „deșertăciunea tuturor lucrurilor“... Și totuși, au fost mari spectacole !... Într-un trecut nu prea îndepărtat...

Maestri ai teatrului românesc în a doua jumătate a secolului XX. Ion Cojar. Centrul de studii și experimente teatrale „Crin Teodorescu“. UNATC PRESS, 2006.

Ana SCARLAT

Noutăți editoriale de la Budapesta.

În acest an, la Târgul Cărții Ungare, Editura Holnap a lansat pe piață volumul **Figuri emblematice ale epocii (A kor foglalatjai) – „Hamlet“ la cumpăna mileniului**, scris de cercetătoarea în studii teatrale Adrienne Darvay Nagy. Acesta cuprinde comentarii la numeroase spectacole *Hamlet* montate în